

Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot Speerpuntennotitie

versie 30 juni 2020

1. Leefbaarheid en leefomgeving

De woon- en leefomgeving in de regio is aantrekkelijk voor bestaande en nieuwe inwoners. Vanwege demografische veranderingen waaronder vergrijzing en klimaatverandering is hiervoor op onderdelen een transformatie van de huidige woon- en leefomgeving noodzakelijk. Hierbij staat een gezonde en veilige woon-, en leefomgeving centraal.

1. De leefomgeving dient veilig te zijn (omgevings- en transportveiligheid) met als ambitie een veiligheidsniveau dat verder gaat dan de wettelijke normen voor veiligheid. Dit geldt ook voor de werkomgeving op Chemelot zelf.
2. De leefomgeving draagt positief bij aan de gezondheid en het welzijn van haar inwoners en de natuur. Een belangrijke opgave in de regio Zuid-Limburg, waar de gezondheid van inwoners, o.a. door demografische, sociale en economische omstandigheden, lager ligt dan het landelijk gemiddelde. Ook de leefomgeving kan hier aan bijdragen. Enerzijds door bij de inrichting van het gebied en de openbare ruimte bij te dragen aan een gezonde leefstijl, anderzijds door een lage milieu-impact van industrie en infrastructuur op de omgeving (met name bodem, water, geluid en luchtkwaliteit). Bestaande groenstructuren blijven een belangrijke bijdrage leveren aan het gevoel van veiligheid en het zoveel als mogelijk voorkomen van visuele- en geluidhinder.
3. De transformatie van het bebouwd gebied rondom Chemelot op het gebied van wonen zorgt voor een aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor bestaande en nieuwe inwoners. Woningen en woonomgeving worden aangepast aan de behoefte (gekoppeld aan de energietransitie, klimaatadaptatie, versterken onderscheidend vermogen, gezondheid, sociale cohesie en veiligheid). Het gebied met wijken en dorpen heeft hiervoor een grote potentie vanwege haar huidige suburbane en landelijke kwaliteiten. Bovendien zorgt de korte woon-werk afstand voor een bijdrage aan een duurzame mobiliteit. Bestaand leegstaand vastgoed wordt hiervoor ingezet.

2. Landschap en natuur

Het landschap in dit gebied in de overgang tussen Heuvelland en Maasvallei (onderdeel van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg) bestaat uit het Graetheideplateau en de stad-landzone de Graven. Het is een aantrekkelijk en uitnodigend landschap als tegengewicht voor de geurbaniseerde rand van steden, dorpen en industrie en als uitloopgebied voor bestaande en nieuwe inwoners (zoals kenniswerkers) in de aangrenzende steden en dorpen. Het landschap biedt ruimte voor ontspanning en draagt zo bij aan welzijn en gezondheid van de inwoners en levert ook een bijdrage aan de groeiende vrijetijdseconomie in de regio. Het blijft een overwegend agrarisch gebied, met in de toekomst een hogere biodiversiteit en natuurwaarden. Deze gecombineerde ambitie ligt niet in een grootschalig aaneengesloten natuurgebied maar in een goede balans tussen agrarisch cultuurlandschap, ecologische en recreatieve structuren, waar mogelijk gekoppeld aan waterlopen en beken.

1. De kwaliteiten van het huidige (historische) cultuurlandschap worden zoveel mogelijk behouden door duurzaam onderhoud en als basis genomen bij de versterking van het landschap. De leesbaarheid van de verschillende aanwezige landschappelijke deelgebieden is vergroot. Een robuust landschappelijk raamwerk (groen-blauw), zorgt hierbij voor samenhang tussen de verschillende deelzones waaronder de ecologische verbinding tussen het Limbrichterbos en het Maasdal. De landbouw blijft een van de belangrijke dragers en is in de toekomst getransformeerd naar een circulaire landbouw.
2. De stad-landzone en het Graetheide plateau vervullen een belangrijke rol in de landschappelijke en ecologische relaties tussen Maasvallei en Geleenbeekdal. Het is belangrijk om aanwezige natuurwaarden in goudgroene natuurzones (waaronder de Lexhy) en Natura2000-gebieden te respecteren. Waar dat niet mogelijk is zal natuurcompensatie aan de orde zijn. Realisatie van meer hoogwaardige (groene) landschapselementen draagt bij aan een ecologische versterking van het landschap met betekenis en positie in het grotere netwerk en een versterkte biodiversiteit.

Het combineren van routestructuren met doorlopende ecologische, lijnvormige verbindingen is een belangrijk onderdeel hiervan.

3. De randen van het stedelijk gebied zijn ontwikkeld tot een dynamische stad-landzone, die zorgt voor een goede overgang van stedelijk gebied naar het cultuurlandschap op het Graetheideplateau. Enerzijds is hier sprake van een landschappelijk raamwerk waarbinnen de aanwezige (en waar nodig nieuwe) stedelijke en economische functies een plek krijgen, anderzijds bevat de stad-landzone ook aantrekkelijke uitloopgebieden voor de aangrenzende woonwijken en kernen.
4. Door stedelijke herstructurering worden er extra stadsparken en groenstructuren gerealiseerd die als groene vingers het stedelijk gebied in steken en aansluiten op het landschap en de stad-landzone. Groen op Chemelot draagt eveneens bij aan dit raamwerk. Het groen levert een belangrijke bijdrage aan klimaatadaptatie en gezondheid.
5. In de toekomst zijn de aan het landschap grenzende woongebieden en de plattelandsdorpen beter verbonden met het landschap door middel van aantrekkelijke recreatieve verbindingen en dorpsommetjes. Het landschap zal beter worden ontsloten voor langzaam verkeer met een toeristisch-recreatief routenetwerk dat verbonden is met het omliggende Nederlandse en Belgische routenetwerk. Er zijn aantrekkelijke oostwestverbindingen tussen Sittard-Geleen/Duitsland en het Maasdal ontwikkeld. Bestaande verbindingen worden verbeterd en onderdeel gemaakt van een groter aantrekkelijk routenetwerk.
6. Als er stedelijke, economische of infrastructurele ontwikkelingen in het buitengebied zijn, worden deze passend in en bij het landschap vormgegeven, waarbij de logica van de onderliggende landschapsstructuren de basis vormt. Bijvoorbeeld door beken in te zetten als ruimtelijke drager voor natuurgebieden en ecologische verbindingen

3. Economie

We zijn getransformeerd van een samenleving met steenkool naar een samenleving met chemische industrie op basis van fossiele energie. Transitie en verandering is kenmerkend voor Chemelot en haar omgeving. Een derde grote transitie is gestart, namelijk die naar innovatieve, klimaatneutrale en circulaire economie. Chemelot richt zich daarbij vooral op specialty products en innovatie op het gebied van chemie en materialen. De kracht van Chemelot is de unieke samenwerking tussen de industriële site en de Brightlands Chemelot Campus. Hierdoor blijft ze een van de belangrijkste dragende sectoren van de economie van Zuid-Limburg en fungeert ook in de toekomst als economische motor van de regio.

Chemelot draagt bij aan een excellent vestigingsklimaat, en is daarmee structuurversterkend voor de Limburgse en Nederlandse economie. Dit doet zij als onderdeel van de versterking van de brede welvaart van de Westelijke Mijnstreek en daarbuiten met vele directe- en indirecte arbeidsplaatsen (hierbij gaat het om zowel de economische als de ecologische en sociaal-maatschappelijke aspecten van welvaart). De regio biedt in de toekomst voldoende ruimte voor deze transitie van Chemelot naar meest veilige, meest duurzame en meest competitieve chemie- en materialen site in Europa.

1. Chemelot trekt nieuwe bedrijven aan om te transformeren, innoveren, groeien en de keten te verduurzamen. Deze bedrijven krijgen een plek op de huidige site en hebben een sterke synergie met elkaar. De bedrijven op Chemelot en de toeleveranciers vormen in de toekomst samen een klimaatneutrale circulaire waardeketen. Efficiënt ruimtegebruik op de site staat hierbij voorop. Tevens is er voldoende milieuruimte (inclusief risico- en veiligheidsgebieden) voor huidige en nieuwe bedrijven/economische activiteiten.
2. Chemelot werkt in de (klimaatneutrale) toekomst met circulaire grondstoffen (uit zowel de technische als de biologische kringloop) ter vervanging van fossiele grondstoffen. Ondanks dat nog niet alles exact voorspeld kan worden, staat het vast dat deze circulaire transitie veel ruimte en logistiek gaat vragen. Dat heeft enerzijds te maken met de benodigde extra processen en installaties en anderzijds met de extra logistiek van de grondstoffen (in vast vorm, dus per

schip/rail/vrachtwagen in tegenstelling tot de fossiele grondstoffen aardgas en nafta die per pijpleiding komen). De inzameling en voorbereiding van afvalstoffen op commerciële schaal vindt plaats buiten de site door de ontwikkeling van een of meerdere 'circulaire satelliet sites'. Een studie daarvoor loopt momenteel. Energie is duurzaam op het Chemelot van de toekomst (zie 'duurzaamheid en energie').

3. Als onlosmakelijk en versterkend onderdeel van Chemelot is de Brightlands Chemelot Campus van grote betekenis als kernlocatie voor open innovatie met als doel innovatie, gezamenlijke productontwikkeling en uitwisseling van kennis. De campus staat internationaal bekend als koploper in innovaties en toepassing van innovatieve en duurzame materialen en vormt een samenhangend kennisecosysteem met 4.000-6.000 extra banen in 2030. Ze bestaat uit een clustering van moderne bedrijven in een hoogwaardig en intern samenhangend gebied (essentieel is nabijheid t.b.v. uitwisseling van kennis en nabijheid van productie) gericht op ontmoeting. Het betreft zowel R&D, pilot plants als aan de campus gelieerde kleinschalige productie. De eerstvolgende jaren zal de campus in noordelijke richting worden uitgebreid binnen de site, de zogenaamde Campus-Noord. Voor de (mogelijke) doorgroei van de campus in de toekomst is, als er onvoldoende ruimte beschikbaar is binnen de site, ook de locatie van de Lexhy in beeld.
4. Chemelot heeft in de toekomst als systeemdrager een sterke verbinding met de economie in het omliggende gebied en draagt zo bij aan brede welvaart voor de gehele regio. De economische spin-off van Chemelot en aanverwante werkgelegenheid krijgt een plek in de omliggende centra en op de bedrijventerreinen in het bestaande stedelijk gebied en levert daarmee een substantiële bijdrage aan het terugdringen van de bestaande leegstand van vastgoed als bedrijfspanden en -kavels, winkels en maatschappelijk vastgoed.
5. De agrarische sector is ontwikkeld tot een duurzame circulaire landbouw.
6. Er is meer ruimte in het gebied voor de groei van de vrijetijdseconomie (toerisme en recreatie).

4. Mobiliteit en logistiek

Het gebied rond Chemelot is onderdeel van de samenhangende agglomeratie Zuid Limburg (één ruimtelijk en functioneel samenhangend stedelijk netwerk), met een grote dichtheid aan economische, ruimtelijke en maatschappelijke relaties. Hierin is een goede multimodale bereikbaarheid essentieel. Het is ook van belang dat de mobiliteit en logistiek verduurzamen omwille van een gezonde, leefbare, veilige, en inclusieve samenleving. Voor alle goederenvervoer van en naar Chemelot en aanverwante economie is het bovendien essentieel om goed aangehaakt te zijn op zowel nationale als internationale (infrastructuur)netwerken (als schakel in een corridor naar Midden-, Oost- en Zuid-Europa) en de grensoverschrijdende energienetwerken.

1. Een goede bereikbaarheid en leefbaarheid van het stedelijk gebied en de dorpen rondom Chemelot dient te worden gewaarborgd. Met de toename van het verkeer rondom Chemelot investeren we in een verhoogde verkeersveiligheid voor met name fietsers op het wegennet rondom Chemelot en de (OV-)verbindingen binnen het gebied in functie van de onderlinge bereikbaarheid van de verschillende delen van de Westelijke Mijnstreek.
2. Bijzondere aandacht gaat uit naar de multimodale bereikbaarheid van Chemelot als generator van grote vervoersstromen van vrachtverkeer en daarnaast personenvervoer (m.n. de campus). Daaronder valt ook de OV-bereikbaarheid van Chemelot met het omliggende stedelijk gebied, Zuid-Limburg en verder naar de rest van Nederland (Eindhoven en de Randstad) en het omliggende buitenland. Met snelle en comfortabele fietsverbindingen met het omliggende stedelijk gebied in de Westelijke Mijnstreek en het netwerk met de rest van Zuid-Limburg verbeteren we de bereikbaarheid met fiets en e-bike. Op alle schaalniveaus zoeken we naar alternatieven voor de auto en zetten we in op mobiliteitsmanagement, gedragsbeïnvloeding, smart mobility enz. en het spreiden van het autoverkeer over het omliggende wegennet. Indien noodzakelijk zal de weginfrastructuur worden verbeterd.

3. De groei van Chemelot en de verduurzaming ervan zorgen dat er meer gevraagd gaat worden van de capaciteit van goederenvervoer via zowel weg als water, rail en buisleiding. De vergroting van alle modaliteiten is daarom benodigd, zodat Chemelot in de toekomst goed multimodaal ontsloten blijft voor de aanvoer van grondstoffen en de afvoer van producten. Hierbij zoeken we zoveel mogelijk naar alternatieven voor vervoer over de weg (modal shift). We zetten in op een maatregelenpakket dat gericht is op het stimuleren van veilig en duurzaam transport bij voorkeur via buisleidingen of andere ondergrondse systemen en via binnenvaart. Dit vraagt o.a. aandacht en ruimte voor bestaande en nieuwe buisleidingen tracés. Mocht dit niet mogelijk of niet haalbaar zijn dan komt transport via spoor in beeld.
4. In dit licht past ook het uitbreiden van de capaciteit van haventerminal Stein en het optimaliseren van de Bargeterminal Born bij Holtum-Noord (Holtum-Noord is buiten de scope van de gebiedsvisie) voor de grotere goederenstromen via water (Maasroute Julianakanaal). De verbinding tussen de haven van Stein en Chemelot zal eveneens worden verbeterd. De railterminal benutten we beter voor grotere goederenstromen via spoor.
5. De verkeerssituatie op en rond Chemelot zelf vraagt structurele aandacht. Personen- en vrachtverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden, er wordt gekeken naar het optimaliseren van de bereikbaarheid voor vrachtvervoer over de weg door spreiding over de verschillende toegangen (gates) en voldoende ruimte te bieden voor het parkeren van vrachtwagens, alsook verbeteringen aan de infrastructuur.

5. Cultuurhistorie en identiteit

Relicten uit de verschillende historische tijdlagen zijn overal zichtbaar en maken de identiteit van het gebied leesbaar. We koesteren onze historie en maken de cultuurhistorische transitie van deze omgeving beter zichtbaar en beleefbaar. De ontginningsgeschiedenis en het hierop volgend collectief gebruik door de omliggende dorpen heeft bijgedragen aan de cultuurvorming in deze regio. Ons vermogen tot innoveren vormt een nieuwe laag in onze collectieve identiteit. Het industrieel landschap is verbonden met de mijnhistorie en vormt het hart waaromheen deze regio is gegroeid. De innovatie die is ingezet van steenkool via chemie naar hightech/lifescience, zorgt voor een Chemelot dat opnieuw het hart van de regio vormt.

1. Cultuurhistorische (en archeologische) elementen uit het landschappelijke- en industriële verleden worden ingezet als identiteitsdragers voor deze streek. Het industrieel verleden is drager van nieuwe ontwikkelingen. Voorbeelden zijn de oude Postbaan, de bruinkoolgroeven (onder andere op de Lexhy), de aanwezige monumenten als de loonhal en de watertoren van de voormalige Staatsmijn Maurits, de Mauritsdeponie, de koeltorens, en de verschillende mijnkoloniën.
2. Ook plekken en wegen waar veel mensen komen en beeldbepalende plekken zoals de campus, Urmonderbaan, A2, worden met zorg ingericht zodat het (nieuwe) identiteitsdragers kunnen zijn van deze streek.
3. Chemelot toont zich in de toekomst als onderdeel van de identiteit van de Westelijk Mijnstreek aan haar omgeving. Daar waar mogelijk is er een goede ruimtelijke wisselwerking tussen Chemelot en omgeving. De innovatiekracht van Chemelot wordt gekoppeld aan de omgeving, waardoor de innovaties een bijdrage kunnen leveren aan de leefkwaliteit in de omgeving van Chemelot en de regio een uithangbord wordt voor de kenniseconomie.
4. De Brightlands Chemelot Campus is in de toekomst het visitekaartje van de regio als innovatieve kenniseconomie. Ze is als een van de centra waar veel mensen uit de gehele regio en ook uit het buitenland samenkomen een sterk onderdeel van het stedelijk netwerk in Zuid-Limburg. Het is een levendige ontmoetingsplek met een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. De kenniseconomie presenteert zich hier duidelijk aan de buitenwereld door haar ligging aan de A2 te benutten als representatieve zijde.

6. Duurzaamheid en energie

In 2050 of zoveel eerder als mogelijk willen we een energie- en klimaat-neutrale regio zijn. De uitstoot van broeikasgassen zal worden geminimaliseerd om verdere klimaatverandering tegen te gaan. Hiermee wordt bijgedragen aan de nationale klimaatdoelen. Daar is een energietransitie voor nodig, waarin we minder energie gaan verbruiken en van fossiele brandstoffen overschakelen naar duurzame bronnen. Als een van de huidige grootste verbruikers van energie in Nederland is dit een belangrijk thema voor het Chemelot van de toekomst. Een goede aansluiting op duurzame (inter)nationale energienetwerken is hierbij cruciaal voor de concurrentiepositie van Chemelot. Ook de producten en productieprocessen worden verduurzaamd. In de toekomst is Chemelot en de omliggende samenleving circulair. In het stedelijk gebied en de dorpen rondom Chemelot komt elektriciteit en warmte in de toekomst uit verschillende duurzame bronnen voor een deel opgewekt in de eigen regio.

1. De bedrijven op Chemelot vormen in de toekomst samen een klimaatneutrale circulaire waardeketen. Chemelot werkt in de toekomst met circulaire grondstoffen (uit zowel de technische als de biologische kringloop). Deze komen in voorbewerkte compacte vorm de site binnen. De infrastructuur naar Chemelot toe wordt hiervoor uitgerust (zie onder 'mobiliteit en logistiek).
2. Productieprocessen op Chemelot worden verduurzaamd en de energie die ze verbruikt komt uit duurzame bronnen. Hiervoor wekt ze op de site duurzame energie op dan wel is ze goed aangehaakt op (grensoverschrijdende) energienetwerken waarvoor de noodzakelijke infrastructuur (CO₂, H₂, 380 kV en overige buisleidingen) voldoende ruimte krijgt.
3. In het stedelijk gebied, de dorpen en indien nodig in het buitengebied wordt duurzame elektriciteit opgewekt bij voorkeur door de zon. Meervoudig grondgebruik, zoals bijvoorbeeld industrie, wonen en parkeren in combinatie met opwekking van zonne-energie geniet hierbij de voorkeur boven zonneparken in landbouwgebieden. Op grootschalige bedrijventerreinen kan duurzame energie ook worden opgewekt door wind.
4. De warmtevraag van het stedelijk gebied en de dorpen rondom Chemelot wordt geleverd door een mix van lokale duurzame warmtesystemen (warmtenet, 'all-electric', hernieuwbaar gas, hybride). Onderdeel hiervan is de koppeling van de energiesystemen van Chemelot en omgeving. Restwarmte van Chemelot is als onderdeel van een systeem van meerdere bronnen ingezet voor haar eigen warmtevraag (oa. campus) en de warmtevraag van het omliggende stedelijk gebied en eventueel de rest van Zuid-Limburg (het Groene Net). Hiervoor is in stappen een ondergrondse infrastructuur aangelegd vanuit Chemelot.
5. In relatie tot het Grensmaasproject wordt onderzocht of een primaire watergang, zijtak van de Ur, aangepast moet worden. Dit is van belang voor de afvoer van water, van de IAZI naar de Maas.

Lijst van geraadpleegde documenten:

- Kerndocument strategische gebiedsvisie Chemelot e.o. (juni 2018)
- Omgevingsvisie Sittard-Geleen 2016
- Ruimtelijke Structuurvisie Stein 2015 - 2025
- Visie Chemelot 2025
- Ruimtelijke verkenning doorgroei campus (2019)
- Masterplan Chemelot 2030
- Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL 2014)
- Handvat Kernkwaliteiten Zuid-Limburg
- Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven (2019)
- Quick scan alternatieven Oude Postbaan (jan 2019)
- Tracébesluit verbreding A2
- Plan van aanpak MIRT-studie knooppunt 046
- Je zal er maar wonen 'ontwerpend onderzoek naar huisvesting van kenniswerkers in een krimpregio' (2016)
- Veiligheidsvisie Chemelot e.o. 2019
- Nota Gezondheidsbeleid Zuid Limburg Trendbreuk 2019
- Samen bewust veilig
- Klimaatakkoord
- Veiligheidsvisie Chemelot 2011
- Concept Transformatievisie Wonen Westelijke Mijnstreek
- Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg
- Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid Limburg
- Chemie in samenwerking Veiligheid op het industriecomplex Chemelot (OvV juni 2018)
- Visie DOP Berg
- Visie Graetheide comité

Lopende processen:

- NOVI-gebied Zuid-Limburg
- POVI Omgevingsvisie Limburg / regiovisie Zuid-Limburg
- GOVI gemeente Stein
- IBP European Circular Hub
- RES Zuid-Limburg
- Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg
- Mobiliteitsverkenning Westelijke Mijnstreek
- Het Groene Net
- Toekomstvisie Sittard-Geleen
- Uitwerking Veiligheidsvisie Chemelot
- Omgevingsplan Chemelot